

ŠIAURĖS ATĖNAI

1995 m. lapkričio 11 d. Nr. 44 (287)

Kaina 80 ct

Lietuvių tarybinės kronikos, lietuvių tarybiniai inteligentai... — p. 2

Bookerio knygų premijos pretendentai ir laureatai — p. 8

Kinas Lietuvoje atsirado tik pusmečiu vėliau negu Paryžiuje! — p. 7

Tešiamė pokalbį apie Žaliojo tilto skulptūras — p. 11

Mirusiojo laiškas savižudžiui

"Kai kas jus nežino, kad jums čia lemta mirti. Tie, kurie tai žino, iškart liaujas vaidžijoti". Dhammapada 6.

"O! Mes išties laimingi, nors nieko neturime. Mes būsime gyvi džiaugsmu". Dhammapada 200.

Mano broli, švelniai sakant, aš esu "svajotojas", "nevykėlis" arba net visiškai "beviltingas tipas". Šiaip jau kuris laikas kiek vengiu žmonių, ypač vadinamojo "nuoširdaus bendravimo", nes man visad atrodo, kad apgaudinėjau pašnekovą, ir kuo nuoširdesnis stengiuos būti, tuo tik bauriau melu. Tai ne koks apgalvotas savanaudiškas melas ar tyčinė klasta, o būtent nesuvaldytos "svajonės". Kad aš pats jomis kartais vis dar patikiu, tai "mano problemos", taip sakant. Kur kas blogiau, kad jomis kartais patiki kiti ir taip pat įsijaučia, įsitraukia, o ilgainiui viskas sprogsa it muilo burbulas, išeina šnipštas, ir telieka kaskart vis kartesnis (gražus žodžių žaismas, ar ne?) nusivylimas, apmaudas ir tuštuma širdy. Keletą žmonių esu išties labai įskaudinęs, sužeidęs, daugiau nebenoriau, todėl, regis, visiems bus tik geriau, jei liksiu vienas su savo "svajonėmis", atsikyręs ir užsisklendęs savy, savo "muilo burbuluose". Čia aš jaučiu, kad ir man skauda, skauda ne mažiau nei tiems, kuriuos įskaudinu, ir šis svetimtas skausmas, be mano valios, o kartais net prieš mano valią ataidintinis širdy, regis, tere vienintelis bent kiek padoresnis mano ryšys su žmonėmis bei gyviais apskritai. Nors įtariu, jog tai ne tikra užuojauta, o tik dar viena graži "svajonė", sentimentas, paprasčiausia silpnybė, dvasios suskystėjimas, nes niekuo negaliu iš tikrųjų padėti - nei kitiems, nei sau. Prisimenu, kaip paauglystėje "mušdavausi" - šį žodį čia išties tegalima rašyti kabutėse. Mat, viena vertus, aš, žinoma, stengiausi išvengti priešininko smūgių ir pralaimėjimo, skausmo ir gėdos, antra vertus, privilejau "išvengti" ir savo paties smūgių priešininkui, savo paties pergalės, kadangi skausmas, kurį patirdavau, sukėlęs skausmą kitam, bematant viršydavo mano baimę ir neleisdavo išnaudoti palankių akimirkų, todėl priešininkas atsipeikėdavo ir galiausiai mane visad prikludavo. Kaip matai, man visad tenka kovoti už du, už abu, ir norom nenorom išeina taip, kad priešininko pusėje būna neabejotina jėgų persvara. Nemanyk, jog tai kilnumas ar bent atsakomybė, anaiptol: man paprastai visiškai nerūpi, kas atsitiks priešininkui, mums išsiskyrus, ir jeigu jis kaip nors kitaip nusisuktis spranda, vargu ar aš ilgai gedėsiu. Be to, gyvenimas - tai kova, gyvybė - tai sugebėjimas kovoti, grumtis iš pasukintųjų; o aš nuo pat pradžių esu truputėlį "negyvas". Žodžiu, "beviltingas tipas". Galiausiai šitoks mano santykis su žmonėmis virto kone nuolatinė būseną, kurią trumpai drūtai pavadindčiau: *būtų geriau, jei manęs išvis nebūtų*. Šiame pasaulyje man nėra vietos, nėra išeities, ir aš nebeturiu jokių vilčių, o tik savo "svajones". Šiaip ne taip jas apžabojęs, kiek pramokau vaidinti ir patylikais slapstausi sau, laukdamas visų tragikomedių pabaigos. Kodėl nesidūdu, paklausai? Be visų "normalių" priežasčių, tokių kaip skausmo baimė, savimeilė ir pan., yra dar viena, man regis, gana svarbi, o gal net visų svarbiausia: aš jaučiu, kad savižudybė būtų tik dar viena tragikomedija tarp visų kitų, tik dar vienas pernelyg rimtas "užsisvajojimas", o man jau gana. Kitaip sakant, aš nesidūdu ne todėl, kad būtų itin "verta gyventi", o todėl, kad mirti irgi "neverta". Savižudybė reikia tiek daug jausmų, įtampų, užsispyrimo, ryžto, pastangų! Savižudybė reikia pernelyg daug gyvenimo. O kai šitai suvoki, "savižudybės svajone" plyšta ir išsidaiko į vėjo nuopūstą užuolaidą, ir atsiverėjusieji bekrasėje erdvėje vėl supindi žvaigždės, pakvimpa atodėriui, pasigirsta lašų nuo stogo tekėnimasis, veidą švelniai palyti vėjas.

Bet aš jaučiu, žinau, ką jauti Tu, ir man skauda Tavo skausmas, todėl, štai, rašau Tau laišką. Vargu ar aš galiau Tau rimtai padėti, tačiau, antra vertus, dabar, kai Tu jau ryžais miri, išties nebėra kur skubėti, ko saugotis, vengti ar bijoti - mes juk ir taip visi mirsime, mirsime visi iki vieno, ir niekas iš Tavo pažįstamų, draugų ir priešų neliks gyvas. Todėl galima ramiai sau pasiūnekėti, kodėl ne? Pagaliau sprendimas visuomet Tavo valioje, Tavo vieno, ir jokie žodžiai, jokie įkalbinėjimai ar net gąsdinimai, grasinimai bei draudimai atimti iš Tavo šitos laisvės niekuomet nepajėgs. Dalykas ne tas, ar kas nors "suteikia", ar "atima" žmogui teisę į mirtį, o tas, kad šią teisę žmogus turi nepriklausomai nuo nieko, ničieno, pirmiau už bet ką (paauglystėje, kai domėjaisi indėnais, skaičiau, jog jie, prirakinti prie "kankinstadorų" kankinimo stulpų, sugebėdavo mirti vien valios pastangomis, be jokių "pagalbinų priemonių"!)). Galimas daiktas, jog tai iš-

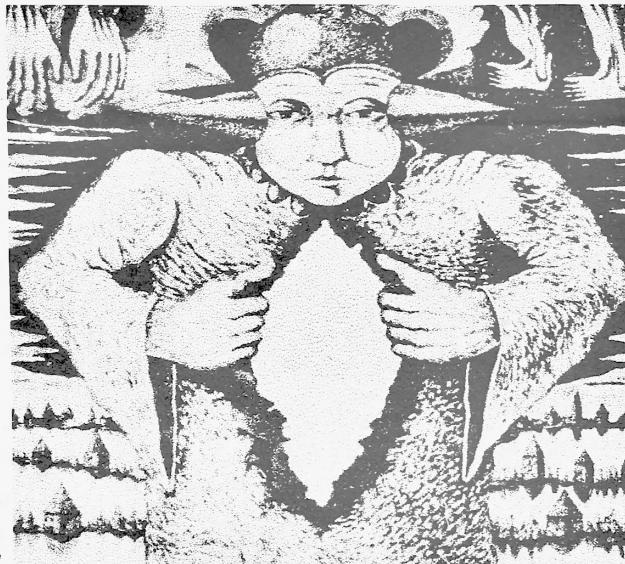
do akis - išsilupk akį ir mesk šalin. Taigi paklausk savęs: ar man trukdo ranka? O akis? Tai gal man trukdo koja arba ausis? Gal pilvas arba smakras? Ir išvis: ar būtent kūnas man trukdo? Įdėmiai pagalvok: kuo čia dėtas kūnas? Argi jis ne-neišjokio iš tikimiai Tavo nuo gamimo, kad ir koks jis būtų, net jei ir luošas - tai juk ne jo kaltė! Argi kojos negabeno Tavo klusniai, kur palieptos? Argi rankos nepadaudavo kuo paslaugiausias, ką įsakytos, jei tik galejo, argi kėsnio nepa- taikydavo burnon? Argi pilvas nevirškino visko, kiek pajėgė, ką tik į jį kišdavai ir pildavai, aprūpindamas Tavo mintis jėgomis? Kūnas - tai pats ištikimiausias, pats kantriausias Tavo palydovas, kokį tik Tu kada nors turėjai, ir jeigu jis ko tikrai nusipelno, tai veikia truputėlio dėkingumo, šilumos ir priežiūros, o ne smurto. Kūnų kam žudyti?

Tačiau jei žudyti ne kūną, tai ką tada? Kitaip sakant, jei nusizudyti reikšia nužudyti save, tai kas gi iš tiesų yra tasai "aš"? Čia ir yra esminis klausimas, visų Klausimų Klausimas, kurį išnarpliojus, tikrovė gali nušvisti visiškai kita šviesa, ir gali nebelikti ką žudyti. O tai galiausiai ir reikštų tikrąjį Savižudybę, šūvį "į dešimtuką". Aš pasidalinsiu su Tavimi savo mintimis, kas be ko, tačiau kad ir kokia mano patirtis slėpėtų jose, Tau jos tebus tik žodžiai. Į šitą Klausimą dorai sau atsakyti (iš tikrųjų nusizudyti) gali tik Tu pats, nes dabar tai Tavo klausimas. Kol neišsiaiškinsi, kas iš tikrųjų esi, nusizudyti vargu ar pavyks, o tik maitosis ir kamuosi savo kūną, savo "vidinį kūną", t. y. jausmus ir mintis, ir vaizduote, ir tik didins skausmą ir kančią. Nes kūniškoji mirtis gal dar visai ne pabaiga, kas žino. Iš kur Tu žinai, kad "pabaiga"? Gal Tau tik norisi taip manyti? Kartais žmogus, bėgdamas nuo kančios, nori paprasčiausiai užmigti, o sapne jį užpuola dar didesnė kančia...

Aš tik papasakosiu Tau, kaip sugebėjau trumpiau ir aiškiau, ką supratau iš savo "svajotojo" patirties, o Tu jau pats žiūrėk, ar Tau čia kas pasirodys verta dėmesio. Taigi toks mano patyrimas prasidėjo "nusivylimu saviimi". Nelyginant luotelį jūroje mane nuolat sūpavo ir blaškė įvairios nuotaikos, čia apimdavo, čia aplesdavo, čia vienokia, čia kitokia. Užtat ko nors įirtingai ėmėsis vienos nuotaikos, dažnai dar ne neįspėjęs, aš staiga prarasdavau bet kokį norą tai toliau daryti (astrologai sako - Marsas dvyniuose). Kadangi norint ką nors rimtesnio nuveikti, kaip pats supranti, reikia nuoseklu- mi ir kantrybės, laiko - man niekas nesisekė. Nesisekė gal ne tas žodis, šiaip jau buvau gana gabus, tik paprasčiausiai nieko negalėjau dorai užbaigti! (Vis atimama galvon kažkieno, ar tik ne R. Gavelio apibūdinatas

"lietuviškas sindromas"?). Vytautas Didysis padarė viską, kad tapų karaliumi, tik karūnai laiko pritrūko; Darius ir Gi- rėnais perskrido Atlantą, tik per Lenkiją neperskrido.) [si- vaizduok mano santykius su merginomis! Aš lėkdavau pas Mylimąją dusdamas iš aistros, iš įkvėpimo, o po savaitės ar mėnesio, geriausiai atveju po pusmečio visiškai nebeturėdavau ką pasakyti. Paskui vėl tas pats su kita. Gal kiek patva- resnės būdavo nebent "nelaimingoms meilėms". Visi mano su- sidomėjimai, užsidegimai ir užsiėmimai, visos mano dalyki- nės žinios ir jėgdžiai - tai "devyni amatai, dešimtas badas". Ko tik aš nemoku, ko tik nesu mėginęs! Užtat neturiu šei- mos, neturiu savo namų, neturiu profesijos, neturiu darbo, neturiu pinigų (beve, per pusmetį nuo šio laiško Tau parašy- mo jau spėjau įsidarbinti - budėtoju). Man trisdešimt penke- ri, ir nebesu pernelyg sveikas. Mane nedaug kas myli, o tu, kurie gal iš tikrųjų myli, jei tu ir patikiu, kad viską da- nebent įskaudinti ir apvilti. O visų pikčiausia, kad viską da- rai tik nusirdžiai! Ir po kurio laiko ne mažiau nuošir- džiai darau jau visai ką kita. Kaip tik todėl galiausiai viskas ir baigėsi visiškai nusivylimu saviimi, visiškai žlugimui.

Nuketla į p. 9

Leidinio Cineunion viršelis (Estija), Siksi 2/90

ties pagrindinė, svarbiausia paties Dievo žmogui suteikta teisė - nelyginant teisė sugrįžti pas Jį, Namą, kai čia jau visai nebeišeina Jo rasti. Kartais man atrodo, jog teisė mirti apskritai yra tikrasis žmogiško gyvenimo pagrindas. Be šitos teisės žmogus išvis nebė žmogus, o tik vergas, "kalbantis gyvulus", kaip kad senovėje sakė graikai. Mara maružė išties yra mūsų tikrojo žmogiškumo, mūsų dvasios motina, ir kreipėtis į ją paramos bei patarimo sunkią valandą - argi ne savaime suprantamas dalykas? Todėl ir šis mano laiškas Tau yra ne tiek atkalbinėjimas nuo Tavo apsisprendimo, kiek noras pasidalinti patirtimi apie dar vienos, kitokios, ypatingos mirties galimybę, kuri ne suvaržys, o tik padidins Tavo pasirinkimo laisvę. Kitaip sakant, aš siūlau Tau anaiptol ne atsi- žadėti savo žingsnio, o tik geriau nusitaikyti prieš šaunant ar kertant, kad užmuštum tikrai tą, ką nori užmušti, o ne tą, už kieno nugaros klastingasis priešas tik bukliai pasislėpė.

Apskritai prieš ką nors naikinti, reikia gerai išsiaiškinti, ką būtent nori sunaikinti. Antraip galima nusitaipyti viską aplinkui ir savo viduje, o tikrasis priešas tik juoksis ir tik dar skaudžiau kankins. Gal prisiminti, krikščionių Evangelijoje pasakyta: jei tau trukdo ranka - nukirsk ranką, o jei tau truk-

